

КОНЦЕПЦІЯ КУРСУ «ОСНОВИ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ЕТИКИ» (проект)

Входженням України в новий період становлення всіх сфер соціального, економічного, політичного, духовного розвитку, коли відбувається відновлення державності, багатогранне відродження українського народу, активізується проблема національного, духовного та морально-етичного виховання учнівської молоді. Духовно – моральна криза українського суспільства потребує термінового повернення до духовних джерел. Україна, історично була християнською державою і повернення до християнських норм моралі та етики допоможе їй відродитися і зайняти відповідне місце серед європейських країн. Відродження християнської моралі може змінити суспільство і перш за все на це потребує молодь. Тому ми вбачаємо, як один з засобів духовного відродження нації, введення у загальноосвітніх школах України виховного факультативного курсу “Основи християнської етики”. Цей предмет дасть можливість підліткам сформувати християнську систему цінностей, якою вони будуть керуватися упродовж всього життя.

Мета зазначеного курсу - повернення до духовних цінностей християнства, заснованих на Святому Письмі, як основи відродження справжнього духовного і морального виховання. Це визначається:

довірливим ставленням дитини до Бога і Його заповідей; здатністю лишатися сумлінним у швидкозмінному навколишньому світі; моральному ставленні до оточуючих людей і світу взагалі.

Відповідно до мети поставлено таке завдання:

формування характеру учнів, на принципах християнської моралі; збагачення досвіду чинити морально у будь-якій ситуації; готовність робити добро і протистояти злу; виховання людини, яка б прагнула до самовдосконалення та уподібнення до образу Божого; виховання відповідальності учнів, які б знали, що за всі добрі та погані вчинки вони відповідальні перед Богом, людством та державою; формування розуміння, що кожна людина є унікальне і неповторне Творіння Боже, до якого слід ставитися з повагою і любов'ю.

Виховання милосердного ставлення до знедолених і готовності надати допомогу будь-якій людській особі.

При визначенні змісту курсу ми виходили з уявлення, що моральне вчення Святого Письма містить в собі найвищі духовно-моральні цінності, перевірені в науково-педагогічній практиці минулого (П.Песталоцці, Я.А. Коменський, К.Д. Ушинський,

М.І Павлов, В.В. Зеньківській, Г.Г. Ващенко, С.Ф. Русова та інші), які відповідають духовним потребам виховання сучасної людини. Курс не має за мету релігійне виховання, що належить виключно родині та недільній школі, а лише духовно – моральну просвіту, пропозицію вибрати для керування у житті саме моральні цінності християнства.

Цей курс є надконфесійним, тобто не торкатися догматики жодної з християнських конфесій але при цьому він ознайомлює учнів з Божими Заповідями та моральними принципами Святого Письма.

Зміст предмету “Основи християнської етики” має будуватися на моральному богослов’ї, тобто дати дітям уявлення про абсолютні духовно - моральні закони, на ґрунті яких слід формувати характер дітей, виховувати моральність, вчити будувати стосунки із оточуючими: батьками, друзями, вчителями, взагалі з усіма людськими істотами на принципах християнства.

Зміст курсу «Основи християнської етики». Зміст запропонованого курсу з одного боку має базуватися на відомих учням фактах з історії, культури, мистецтва та спиратися на їх власний досвід. З іншого боку, курс має збагачувати учнів новими знаннями, що базуються на моральному вченні Святого Письма, та навчити керуватися ним у власному житті.

5 клас

Загальна тема: ***Формування моральності і виховання характеру особистості на біблійних принципах.***

Назва розділів :

- I. Джерела моральності,
- II. Закони милосердя
- III. Закони справедливості,
- IV. Закони відповідальності;
- V. Закони характеру;
- VI. Шлях до духовної зрілості;
- VII. Небезпечності у духовному житті.

До першого розділу “Джерела моральності” включені теми, які давали уявлення про Божі закони моральності, взірць морального життя Ісуса Христа, та ознайомили з “золотим” правилом морального закону. Учні мають зрозуміти, що в духовному світі так само як і в матеріальному, існують незмінні закони, якими керується усе Боже творіння.

До змісту розділу “**Закони милосердя**” включені теми: співстраждання, умовна та безумовна любов, турботливість, чуйність. Щоб побудити підлітків розмірковувати над сенсом страждань, включена тема: “Чому ми страждаємо?”

Відчуття справедливості особливо притаманне молодшому підлітковому вікові, тому є **розділ “Закони справедливості”**, що поглиблюється наступними темами: вміння прощати; великодушність; уміння ладнати з людьми; терпимість; прощати, не приховуючи образи.

Виховуючи у підлітків відповідальність за свої рішення і вчинки, до змісту першого року навчання введено **розділ “Закони відповідальності”**, що вмещував у собі наступні теми: вчитися володіти собою, дисциплінованість, ретельність, відповідальність за свої слова та вчинки.

Формуючи характер молодших підлітків, до **розділу “Закони характеру”** залучені наступні теми: самоповага, вірність переконанням, мудрість, почуття гумору.

Щодо ядра характеру або серцевини - це поняття зв'язане з розумінням мети і сенсу життя, стратегії життя. Визначення сенсу життя, як і розуміння категорії добра і зла, є духовною заклопотаністю і фіксує фундаментальну особливість людського існування. Тому у **розділі “Шлях до духовної зрілості”**, одними із важливих тем були: "У чому ти вбачаєш зміст свого життя?", "Для чого ми живемо ?" Це спонукали учнів замислитися над генеральною лінією життя, наголошуючи, що таємниця людського буття не в тім, щоб жити, а в тому для чого жити.

Ядро характеру має вирішальне значення в процесі духовного становлення особистості і чим воно виразніше і могутніше, тим більш стійким буде характер вихованця і навпаки, втрата змісту життя, відсутність далекоглядних цілей – достовірна ознака безхарактерності.

Окремим розділом у змісті першого року виділені теми, що стосуються небезпечностей у духовному житті, а саме: шкідливий вплив низькопробного змісту теле- та відео програм, преси та реклами; тоталітарних сект; байдужість та втрата надії.

6 клас

Філософські питання буття, формування світоглядних установок і загальнолюдських цінностей – склали зміст факультативу 6 класу.

Загальна тема: *Становлення особистості на принципах*

християнської моралі.

Назва розділів:

- I. Загальнолюдські цінності.
- II. Світогляд – основа бачення життя.
- III. Моральна самосвідомість людини.
- IV. Моральні критерії спілкування у суспільстві.
- V. Насущні проблеми буття.
- VI. Духовний шлях.

Базуючись на знаннях першого року курсу з християнської етики, а саме: про духовні джерела, закони формування характеру та якості особистості, моральні стосунки з ближніми, оточуючим світом, суспільством, на другій рік пропонуються теми, що стосуються периферії характеру, тобто здібностей, світогляду, ціннісних орієнтацій.”, “Вчинок – першоелемент моральної діяльності”, “Діяльнісне ставлення до світу”.

До змісту другого року і навчання увійшов **розділ “Загальнолюдські цінності”**, де запропонували наступні теми: “ Чи існують моральні закони незалежно від нас?”, “ Моральні відчуття притаманні людині з моменту створення”, “Як ми дізнаємось про існування моральних законів?”

Дуже важливо, щоб учні, керуючись системою цінностей, могли погоджувати свій характер із власними інтересами й інтересами суспільства. Приклад такої гармонії складає традиційно - християнська система цінностей з її вимогою недоторканності моральних категорій, визнанні природної специфіки народів, національних цінностей і їх рівноправність, законів демократії, поваги до сімейних принципів життя і прав людини, а також охорони навколишнього середовища.

До такої системи християнських цінностей належать:

1. Десять заповідей Божих.
2. Дві основні християнські заповіді - любов до Бога і любов до ближнього.
3. Три основні християнські Божі чесноти - Віра, Надія, Любов.
4. Сім головних моральних добродітностей (доброта, послух, працелюбство, чистота, щедрість, привітність, розсудливість).
5. Дари Святого Духа: премудрість, розум, порада, сила волі, знання, віра, Страх Божий (1 Кор.12:4).

6. Плоди Святого Духа: любов, радість, мир, довготерпіння, доброта, милосердя, віра, лагідність, утримання (Гал. 5:22) та інші.

Ці цінності або моральні норми, надані Богом людям, визначають яка поведінку з Його точки зору є вірною чи невірною. Можна коливатися в їх наданні, можна піддавати критиці і навіть заперечувати; можна дискутувати і намагатися змінити їх, але їх можна змінити або знищити тільки змінивши своє ставлення до Бога.

Через вищезазначене **розділ “Світогляд – основа бачення життя”**, включає наступні теми: "Християнський світогляд", "Представлення про Бога з позиції християнського світогляду", "Біблійний погляд на походження людини ", "Природа - Боже творіння".

Повертаючись до формування характеру, слід зауважити що у комплекс характеру входить і інтелект, який складається із світоглядної і евристичної функції. Світоглядна функція концентрує в собі досвід індивіда, насамперед інформаційний. Евристична функція припускає більш глибоке проникнення людини в дійсність і пов'язана з "відкриттям", із здогадуванням, коли “людина вирішує проблему, не маючи для цього інформативного рецепта”, коли вона не знає як діяти, але ціною особистих зусиль виходить за межі своїх знань, умінь і навичок, "зчитує" рішення цієї проблеми з Абсолютного Розуму. Знання приходить не з інформаційного джерела, а Згори. Якщо діти практикують це з дитинства, то в дорослому віці вони здатні до відкриттів. Отже переноситься акцент із засвоєння інформації на розвиток компетенції учня, де звичайно відіграють роль уроджені інтелектуальні можливості. Проте як йти вірою, а не знаннями, учні довідаються у курсі християнської етики (перший рік навчання) з **розділу "Шлях до духовної зрілості"** у наступних темах: "Повернення в будинок Батька", "Безумовне прощення", "Знаходження нового життя", "Духовне зростання".

Слід зазначити також, що характер має свою спрямованість, тобто діє відповідно життєвим правилам: "Це можна, а це ні". Чим активніша в житті людина, тим їй потрібніша система цінностей. Для однієї людини ця система включає: матеріальне благополуччя, здоров'я, мир, славу; для іншої - це високі моральні якості: чесність, правдивість, гуманність, принциповість, віра. Ті, хто мають цінності другої категорії, можуть глибоко страждати, згадуючи, як вони когось несправедливо скривдили, або взагалі допустили аморальний вчинок. І

навпаки, вони почувають глибоке моральне задоволення, коли, ризикуючи собою, врятували від лиха свого товариша або відстояли честь Батьківщини. При цьому для такої людини головним є не те, що про неї скажуть інші, а те, що скаже власне сумління.

Маючи на увазі вищезазначене, в програму 6 класу є **розділ: "Моральна самосвідомість людини"**. До нього увійшли такі теми, як-то: "Честь і гідність людини", "Совість - голос Божий в нас", "Каяття – наслідок усвідомлення неправоти", "Сором - відповідь на голос совісті".

Свідомість власної гідності органічно зв'язано із самосвідомістю. Вона полягає в тому, що людина відрізняє себе, своє "я" від всього іншого. Зміст "Я" дуже складне. Це є свідомість власного тіла, власних щиросердечних переживань, свого минулого і сьогодення, узагалі, усе те, що безпосередньо оточує людину і що можна назвати "моє". В комплексі самосвідомості є дещо центральне, основне, з чим людина ототожнює себе і що для неї є саме близьке й найдорожче.

Якою системою цінностей і якими принципами керуються підлітки у особистому і суспільному житті залежить від нас, тому у розділі "Моральні критерії спілкування у суспільстві" вони знайомляться з наступними темами, а саме: толерантність, повага, співпереживання, милосердя, відчуття любові до ближнього.

Розуміння того, що кожна людина у своєму житті проходить певний духовний шлях, у змісті цього року навчання є відповідний розділ, до якого залучили теми: "Духовність. Що це?", "Прийняття рішень", "Тверде слідування своїм переконанням", "Служіння іншим – приклад щирої любові", тощо. Крім зазначеного розділу доцільне скоординувати увагу підлітків на насущних проблемах буття і запропонували наступні теми: "Чому люди страждають", "Життя – це дарунок чи необхідність?", "Сенс життя".

Особлива увага при обговоренні зазначених розділів курсу приділялась їх особистісній спрямованості, формуванню внутрішнього світу молодших підлітків, вмінню вилучити з біблійного тексту духовно – моральні принципи (закони) і отримати навички керуватися ними у власному житті.

Слід зазначити, що матеріалом, на якому будувалася вся пізнавальна та виховна робота були: історичні факти, наукові досягнення, біблійні історії та біблійні образи, з їх ідеалами, устремліннями, а також ідентичні за проблематикою історії із сучасного життя.

В наслідок введення запропонованого курсу молодші підлітки мають отримати досить широке уявлення про духовно – моральне життя на зазначеному матеріалі, ознайомитися із духовними поняттями. Показниками нового рівня вихованості мають стати:

- знання про духовні закони;
- здатність до розуміння почуттів інших та співпереживання чужої біди;
- уміння адекватно передати свої почуття;
- моральні вчинки.

Отже, загальним принципом побудови розробленого змісту факультативу було обрано принцип концентризму. Спільною у змісті факультативу, що викладався у 5, 6 класах є особистісна спрямованість до внутрішнього світу (до душі) підлітків.

Відмінність полягає у тому, що у змісті факультативу 5 класу закладено теоретичне ознайомлення молодших підлітків із моральними законами, викладеними у Біблії. Тобто існує співпоглядальний підхід, акцент зроблено на заохоченні підлітків зрозуміти себе, ознайомитися із джерелами духовності і шляхами її отримання.

Зміст факультативу 6 класу допоможе підліткам перенести біблійні моральні принципи на власне життя, отримати свій моральний досвід. Тобто відбудеться актуалізація набутих знань, накопичиться власний досвід через практикування моральних вчинків. Головний наголос робиться на етиці спілкування.

Таким чином, стає очевидним, що зміст духовного виховання молодших підлітків у загальноосвітній школі є відлунням самих суттєвих вимірів буття людини і являє собою масив учбової інформації з вилученням її виховної складової і алгоритмів різнорівневого (ієрархічного) ставлення до дійсності, забезпечуючого самовизначення підлітків у житті на основі самопізнання, розвитку емоційно – ціннісної сфери, як ядра особистості. Єдність базового і додаткового факультативного компонентів у змісті освіти складає реальні передумови для здійснення духовного виховання, компенсує відсутність в учбових програмах найвищих духовних цінностей, значущих для особистісного духовного становлення підлітків та сприяє самоактуалізації і самореалізації їх особистостей.

Додаток

Тематичний план 5 клас

«Формування моральності і виховання характеру особистості на біблійних принципах».

Темтика курсу	Кількість годин	
	Теоретичних	Практичних
Розділ 1. Джерела моральності. Урок №1. Мотиви наших вчинків ..... Урок №2. Пошук моральних орієнтирів ..... Урок №3. Біблія – джерело моральності ..... Урок №4. Ісус – взірець морального життя ..... Урок №5. Золоте правило морального закону		
Розділ 2. Закони милосердя. Урок №6. Співстраждання – вміння співпереживати ... Урок №7. Умовна і безумовна любов ..... Урок №8. Турбота – діяльність, спрямована на добробут інших ..... Урок №9. Чуйність – уміння відізнатись на чужий біль. Урок №10. Чому ми страждаємо?		
Розділ 3. Закони справедливості. Урок №11. Уміння прощати ..... Урок №12. Великодушність..... Урок №13. Уміння ладнати з людьми ..... Урок №14. Терпимість ..... Урок №15. Прощати, не приховуючи образ		
Розділ 4. Закони відповідальності. Урок №16. Вчитися володіти собою ..... Урок №17. Дисциплінованість ..... Урок №18. Ретельність ..... Урок №19. Відповідальність за свої слова та діла		

Розділ 5. Закони характеру. Урок №20. Самоповага		
Урок №21. Вірність переконанням		
Урок №22. Проникливість – уміння передбачати		
Урок №23. Мудрість		
Урок №24. Почуття гумору		
Розділ 6. Шлях до духовної зрілості. Урок №25. Повернення в дім Батька		
Урок №26. Безумовне прощення		
Урок №27. Придбання нового життя		
Урок №28. Духовне зростання		
Розділ 7. Небезпечності для морального життя. Урок №29. Вплив реклами, преси, телебачення		
Урок №30. Байдужість		
Урок №31. Ніколи не втрачати надії		
Разом:	27	5

Тематичний план 6 клас

«Становлення особистості на принципах християнської моралі»

Тематика курсу	Кількість годин	
	Теоретичних	Практичних
Розділ 1. Загальнолюдські цінності. Урок №1. Моральні закони існують незалежно від нас . Урок №2. Моральні почуття притаманні людям з часу створення		
Урок №3. Як ми дізнаємось про існування моральних законів?		
Урок №4. Практична робота		

<p>Розділ 2. Світогляд – основа бачення життя. Урок №5. Християнський світогляд ..... Урок №6. Уявлення про Бога з позиції християнського світогляду ..... Урок №7. Біблійний погляд на походження людини .... Урок №8. Природа – Боже творіння ..... Урок №9. Уявлення про суспільство ..... Урок №10. Практична робота .....</p>		
<p>Розділ 3. Моральна самосвідомість людини. Урок №11. Честь гідність людини ..... Урок №12. Сумління ..... Урок №13. Каяття ..... Урок №14. Уявлення про сором ..... Урок №15. Практична робота .....</p>		
<p>Розділ 4. Моральні критерії спілкування у суспільстві. Урок №16. Толерантність..... Урок №17. Повага ..... Урок №18. Співпереживання ..... Урок №19. Милосердя ..... Урок № 20. Любов ..... Урок № 21. Практична робота .....</p>		
<p>Розділ 5. Нагальні проблеми буття. Урок № 22. Чому ми страждаємо? ..... Урок № 23. Життя як дарунок ..... Урок № 24. Сенс життя ..... Урок № 25. Практична робота .....</p>		
<p>Розділ 6. Духовний шлях. Урок №26. Духовність, що це? ..... Урок №27. Прийняття рішень ..... Урок №28. На якому етапі духовного шляху ви знаходитесь? ..... Урок №29. Несхибне слідування своїм переконанням ... Урок №30. Практична робота .....</p>		
Разом:	24	6